

Відгук

офіційного опонента доктора педагогічних наук,

професора *Ажиппо Олександра Юрійовича*

на дисертацію *Дутчака Юрія Васильовича*

«Система забезпечення якості професійної підготовки

майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження. Комплексне вивчення проблеми якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури супроводжується усвідомленням значущості використання різних пізнавальних підходів у педагогічному дослідженні, відмовою від усталених стереотипів, спрощенням щодо характеристики змісту і особливостей освітнього процесу, концентрацією уваги на особистості як центральній ланці процесу фахової підготовки.

Актуальність і доцільність обраної проблеми формування системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури зумовлена необхідністю розв'язання певних суперечностей, а саме: між запитом суспільства на висококваліфікованих, мобільних і конкурентоздатних магістрах середньої освіти з фізичної культури та відсутністю системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; між очікуваннями суспільства на якісні зміни в системі вищої освіти України відповідно до Європейських стандартів і рекомендацій та відсутністю концепції забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; між вагомими позитивними здобутками зарубіжних закладів вищої освіти щодо забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури і неналежним (фрагментарним) рівнем його використання у вітчизняній освітній практиці; між необхідністю використання

інноваційних освітніх технологій та реальним станом їх реалізації в освітньому процесі; між наявним вітчизняним досвідом професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та необхідністю запровадження сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій; між необхідністю гарантування закладом вищої освіти ефективної з професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та відсутністю педагогічних умов забезпечення якості такої професійної підготовки у закладах вищої освіти; між посиленими потребами майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури у якісній професійній підготовці та реальним станом сформованості їх професійної компетентності..

Суперечливі наукові підходи в наявних публікаціях учених характеризують недостатньо розробленість проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури. У цьому зв'язку тема дисертації здобуває актуального значення і доповнює наші уявлення щодо теоретичних і практичних питань.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Тема дисертаційної роботи відповідає змісту проведеного дослідження та є складником комплексної програми науково-дослідницької роботи кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (№ державної реєстрації 0119U103663).

Характеризуючи дисертацію Дутчака Юрія Васильовича у контексті вперше отриманих і найбільш суттєвих наукових результатів зазначимо: вперше розроблено та експериментально перевірено систему забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, яка складається з авторської концепції забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, моделі системи у вигляді цільового, змістового (теоретичної, практичної, науково-дослідної складової), теоретико-методологічного, технологічного (підсистеми забезпечення якості професійної підготовки та підсистеми формування професійної компетентності майбутніх магістрів

середньої освіти з фізичної культури), критеріально-оцінювальних блоків і дидактичного забезпечення професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; розроблено авторську концепцію забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; введено в науковий обіг в авторському тлумаченні поняття «забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури»; виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури (гарантування якості освітньо-професійної програми та змістового наповнення освітніх компонент на основі взаємодії закладу вищої освіти зі стейкхолдерами; забезпечення якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти на основі використання інтерактивних методів навчання; розвиток ціннісних орієнтацій майбутніх магістрів до ефективної педагогічної діяльності у процесі проведення практик і науково-дослідної роботи); уточнено сутність понять «забезпечення якості професійної освіти», «професійна підготовка майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури» та «майбутній магістр середньої освіти з фізичної культури»; структурні компоненти професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури (мотиваційний, гносеологічний, креативно-діяльнісний, особистісний), яка формується у закладах вищої освіти; функції якісної професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури (гностичну, інформаційно-аналітичну, дослідницьку, комунікативну, морально-виховну, організаційно-управлінську, контрольну-оцінювальну); удосконалено критерії (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-знанцевий, процесуально-операційний, соціально-психологічний), показники, рівні (низький, середній, високий) сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; діагностичний інструментарій оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; подальшого розвитку набули наукові положення про

організацію забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Дисертаційна робота Ю. В. Дутчака має виважений науковий апарат. Здобувач переконливо доводить актуальність обраної теми, чітко визначає мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, обґрунтовано формулює його гіпотезу. В основу розроблення концепції дослідження системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури було покладено взаємопов'язані методологічний, теоретичний та методичний концепти

Дисертаційна робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, п'яти розділів, загальних висновків, в яких поетапно розкриваються завдання дослідження, списку використаних джерел та додатків. Використано 517 джерел, в тому числі і іноземних. Дисертація містить 39 таблиць та 93 рисунки. Вважаємо, що науковий апарат дослідження обґрунтовано належним чином.

У першому розділі проаналізовано наукову літературу щодо забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; розкрито понятійно-термінологічний апарат освітнянської складової забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; охарактеризовано дефініції фізкультурної складової професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; розкрито історичні аспекти становлення та розвитку системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів; з'ясовано методологічні підходи до дослідження проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Аналіз історичних аспектів становлення та розвитку системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів показав, що у межах реалізації Болонської декларації була впроваджена Європейська кредитно-трансферна системи (ECTS) і утворена Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA), яка розробляє узгоджені стандарти, процедури та рекомендації із забезпечення якості (European quality assurance standards and guidelines). Акцентовано увагу на тому, що формування єдиного Європейського простору вищої освіти сприяло переосмисленню закладами вищої освіти власної ролі у створенні та удосконаленні Стандартів вищої освіти бакалаврів і магістрів.

Обґрунтовано і визначено та розкрито сутність методологічних підходів (діалектичний, екзистенціальний, системний, синергетичний, акмеологічний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, квалітологічний) до дослідження забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, які взаємодоповнюють і взаємокорегують один одного та забезпечують можливість всебічного пізнання обраної теми дослідження.

Поняття «забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури» розглядається як сукупність процедур і діяльності, що мають за мету гарантування та покращення ефективності надання освітніх послуг, які передбачають формування спеціальних знань, навчання фізичних вправ, розвиток фізичних здібностей та виховання морально-вольових якостей особистості для особистісного та професійного розвитку професіонала, що відповідають вимогам держави та зацікавлених сторін (стейкхолдерів).

У другому розділі розкрито досвід професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та забезпечення її якості в Республіці Молдова; охарактеризовано професійну підготовку майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та забезпечення її якості в Республіці Казахстан; проаналізовано китайський досвід професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та гарантування її

якості; з'ясовано сучасний стан забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури у закладах вищої освіти України. Вказано, що аналіз професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та забезпечення його якості у закордонних закладах вищої освіти проводився з врахуванням того, що система підготовки та атестації спеціалістів (магістрів) формувались в межах єдиної держави та стрімкий економічний розвиток певної країни неможливий без якісної вищої освіти.

Нам імponує підхід запропонований здобувачем до дослідження стану забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури в Україні, що реалізовувався шляхом опитування за авторськими анкетами майбутніх магістрів та науково-педагогічних працівників п'яти закладів вищої освіти; вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти.

Відзначаємо, що проведений здобувачем аналіз закордонного та вітчизняного досвіду забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури став підґрунтям для розроблення концепції і моделі системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

У *третьому розділі* здобувачем здійснено компаративний аналіз навчальних планів підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури у закладах вищої освіти; обґрунтовано структуру продукту професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні сформованості результату професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, яким є сформованість професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; розкрито методика оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Автором вдало виокремлені структурні компоненти професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, яка формується у закладах вищої освіти: мотиваційний (оволодіння цілісним змістом діяльності шляхом формування перспективних, внутрішньо вмотивованих ліній, дій, соціальних установок, інтересів, потреб і мотивів), гносеологічний (знання теоретичного (декларативного) і технологічного (процедурного) характеру), креативно-діяльнісний (комплекс взаємопов'язаних умінь і навичок, що забезпечують якісну професійну діяльність) та особистісний (система професійно значущих якостей) компоненти.

Визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-знаннєвий, процесуально-операційний та соціально-психологічний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Ю. В. Дутчаком чітко підібрано педагогічний інструментарій (методики) для оцінювання рівнів професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за окремими критеріями.

Заслугує схвалення розроблена здобувачем у співавторстві комп'ютерна програма «ДСС: моніторинг забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури». Акцентовано увагу на розподілі балів за інтегральним показником відповідно до визначених критеріїв, які допомогли встановити рівні сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

У четвертому розділі подано авторську концепцію забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; охарактеризовано авторську модель системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури; встановлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури запропонована автором охоплює авторську концепцію забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, модель системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури як багатокомпонентне утворення, яке містить цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, процесуальний, критеріально-оцінювальний блоки та дидактичне забезпечення на друкованих і електронних носіях.

Модель системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури складається з цільового, змістового, теоретико-методологічного, технологічного, критеріально-оцінювального блоків, результатом є динаміка якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та сформованість їх професійної компетентності. Нам імпонує графічне зображення моделі системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Здобувачем коректно обґрунтовано педагогічні умови забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, до яких належать: гарантування якості освітньо-професійної програми та змістового наповнення освітніх компонент на основі взаємодії закладу вищої освіти зі стейкхолдерами; забезпечення якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти на основі використання інтерактивних методів навчання; розвиток ціннісних орієнтацій майбутніх магістрів до ефективної педагогічної діяльності у процесі проведення практик і науково-дослідної роботи.

У *п'ятому розділі* здобувачем розкрито етапи і зміст педагогічного експерименту, проведено аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Підтримуємо здійснене Ю. В. Дутчаком обґрунтування методики та організації проведення педагогічного експерименту, який передбачав: констатувальний, формувальний та узагальнюваний етапи.

У дисертації аргументовано доведено, що в експериментальній групі спостерігаються статистично суттєві відмінності у даних сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури після проведення формувального етапу експерименту в умовах освітнього середовища закладів вищої освіти та рівень показників сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури в експериментальній групі вищий, ніж у респондентів контрольної групи.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях.

Аналіз публікацій здобувача засвідчує їх відповідність вимогам щодо оприлюднення результатів докторської роботи. Основні наукові положення дисертаційного дослідження опубліковано в 34 наукових і навчально-методичних працях, серед яких такі: 1 монографія; 22 статті, зокрема 16 статей у наукових фахових виданнях України з педагогіки; 6 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, що віднесені до міжнародних наукометричних баз даних, серед них 2 статті у виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science; 7 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дослідження на науковопрактичних конференціях; 4 наукових праць, які додатково відображають наукові результати дисертації, серед яких 1 навчальний посібник, 3 навчально-методичні праці, 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на комп'ютерну програму.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації.

Структура і зміст автореферату є ідентичними основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені в авторефераті, ґрунтовно і відповідним чином розкриті в рукописі дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Разом з тим, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Дутчака Юрія Васильовича, висловлюємо окремі зауваження та побажання, врахування яких підвищило б рівень викладу наукового матеріалу:

1. У дисертаційній роботі представлено зарубіжний досвід забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури (Республіка Молдова, Республіка Казахстан, Китайська Народна Республіка), проте не зрозуміло які саме кращі практики та позитивні здобутки запроваджено у вітчизняній вищій школі.

2. Поданий автором на с. 258 інтегральний показник оцінки загального рівня сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури потребує більш ґрунтовної та розширеної характеристики.

3. Вважаємо, що автору необхідно було ґрунтовніше охарактеризувати підсистеми: забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури та формування їх професійної компетентності, що входять до технологічного блоку моделі системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

4. Характеризуючи реалізацію такої педагогічної умови, як розвиток ціннісних орієнтацій майбутніх магістрів до ефективної педагогічної діяльності у процесі проведення практик і науково-дослідної роботи, доцільно було б більшої уваги приділити процесуальному забезпеченню означеного процесу з урахуванням особливостей педагогічних практик у закладах загальної середньої освіти та у закладах вищої освіти.

5. Достовірність отриманих автором результатів не викликає сумніву, але поряд з цим вважаємо, що дисертаційна робота значно б виграла, у випадку проведення автором факторного аналізу структурних складових професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, яка формується у закладах вищої освіти.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими і не впливають на загальний високий рівень докторської дисертації, в якій здійснено вирішення актуальної проблеми, що полягала у забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури, проте можуть слугувати імпульсом для дискусії під час захисту результатів дослідження і стимулом на наукову перспективу.

Загальний висновок.

Аналіз дисертації, автореферату дисертації та опублікованих наукових праць Дутчака Юрія Васильовича дає підстави для такого висновку. Докторська дисертація відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19. Дослідження є закінченим і самостійним, має актуальну тему, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, а також є вагомим для теорії і методики професійної освіти. Поставлені завдання виконано в повному обсязі. Наукові розробки та навчально-методичні матеріали впроваджено у закладах вищої освіти України. Вважаємо, що дисертаційна робота «Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» до докторських дисертацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами), а її автор – Дутчак Юрій Васильович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

ректор Харківської державної академії фізичної культури
доктор педагогічних наук
професор

О. Ю. Ажиппо

Підпис *Ажиппо*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів
«__» _____ 20__

Г. Мірошніченко